

28. Το Κράτος αντιμετωπίζει μεγάλα εσωτερικά προβλήματα

Τα μέτρα για την προστασία των γεωργών δεν εφαρμόζονται. Η πρωτεύουσα αποξενώνεται από τις αγροτικές επαρχίες της. Ο στρατός αποδύναμώνεται, ο λαός δυσαρεστείται και τα οικονομικά του κράτους παραλύουν.

Στα τελευταία χρόνια της Μακεδονικής Δυναστείας¹ το βυζαντινό κράτος κυβέρνησαν αυτοκράτορες, που με τις λαθεμένες ενέργειές τους έβλαψαν την αυτοκρατορία και την οδήγησαν σε παρακμή². Οι αυτοκράτορες αυτοί πήραν το μέρος των πλούσιων αξιωματούχων της πρωτεύουσας και των «δυνατών» των επαρχιών, οι οποίοι δυσανασχετούσαν για τα μέτρα των προηγούμενων αυτοκρατόρων. Με νέα νομοθετικά μέτρα:

- Κατάργησαν τον νόμο του «Αλληλέγγυου» και άλλες διατάξεις, που προστάτευαν τους μικρούς καλλιεργητές από τους δυνατούς και τους εισπράκτορες των φόρων.
- Σταμάτησαν να δίνουν κλήρο γης (στρατιωτόπι) στους Ακρίτες των συνόρων και επέτρεψαν και σ' αυτούς που είχαν από πριν να τον πουλούν σε δυνατούς και σε υπερέχοντες.
- Έβαλαν ξένους μισθοφόρους στη θέση και των βυζαντινών στρατιωτών, θεωρώντας ότι αυτοί στοίχιζαν λιγότερα χρήματα στο κράτος.

Τα μέτρα αυτά προκάλεσαν αναταραχή στην αυτοκρατορία και δημιούργησαν πολλά εσωτερικά προβλήματα στο κράτος. Οι αγροτικοί πληθυσμοί των επαρχιών έμεναν ξανά απροστάτευτοι στα χέρια των δυνατών και των φορολόγων³. Αυτό τους έκανε να αποξενωθούν από την πρωτεύουσα και να νιώθουν τους κατοίκους της εχθρούς και αντιπάλους.

Σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση βρέθηκαν και οι κάτοικοι των ακριπικών περιοχών, που δεν μπο-

1. Βυζαντινοί φρουροί των συνόρων. Οι φρουρές αυτές στα χρόνια της παρακμής αποδιοργανώθηκαν.
(μικρογραφία χειρογράφου, I.M. Βατοπεδίου, Άγιο Όρος)

¹ Η μακεδονική δυναστεία κυβέρνησε την αυτοκρατορία από τον 9ο έως τον 11ο αιώνα.

² παρακμή: κατάπτωση, μαρασμός.

³ φορολόγος: ο εισπράκτορας των κρατικών φόρων.

ρούσαν πλέον να καταταγούν στον στρατό **ως ακρίτες**. Τα κτήματά τους, που ως τότε ήταν αφορολόγητα, μπήκαν σε φορολογία και κινδύνευαν να τα χάσουν ή να γίνουν δουλοπάροικοι των δυνατών για τα χρέη τους. Γι' αυτό πολλοί τα πουλούσαν, εξαγόραζαν τη στρατιωτική τους θητεία και αναζητούσαν καλύπτερη τύχη στις πόλεις.

Σε κακή κατάσταση όμως βρέθηκαν και τα **οικονομικά του κράτους**. Τα κρατικά έσοδα είχαν περιοριστεί και τα έξοδα πολλαπλασιάζονταν. Οι δαπάνες για τη συντήρηση του εμπορικού και του πολεμικού στόλου θεωρήθηκαν μεγάλες. Γι' αυτό τα καράβια παραμελήθηκαν και το πολεμικό ναυτικό στιγά-στιγά εγκαταλείφθηκε. Η ασφάλεια του Βυζαντίου αλλά και η διακίνηση των προϊόντων ανατέθηκε με συνθήκη στους **Βενετούς**, στους οποίους δόθηκαν πολλά εμπορικά **προνόμια**.

Οι ενέργειες αυτές, αντί να βελτιώσουν τα έσοδα του κράτους, τα μείωσαν ακόμη περισσότερο. Οι ταπεινωτικές συνθήκες παραχώρησης προνομίων σε ξένους οδήγησαν το Βυζάντιο σε εξάρτηση από τις ναυτικές πόλεις της Ιταλίας και σε αδυναμία να αντιμετωπίσει τους νέους εχθρούς που απειλούσαν και παραβίαζαν τα σύνορά του.

2. Τα βυζαντινά καράβια σταμάτησαν το εμπόριο, μετά την παραχώρηση προνομίων στους Βενετούς.

(Μικρογραφία, Πατριαρχική βιβλιοθήκη Ιεροσολύμων)

- **Ποια είναι τα εσωτερικά προβλήματα του Βυζαντίου;**
- **Ποιες ήταν οι συνέπειες της κατάργησης του νόμου του «αλληλέγγυου»;**

3. Τα στρατιωτικά κτήματα των Βυζαντινών

Οι στρατιώτες διέθεταν κτηματική περιουσία, που είτε την αγόραζαν μόνοι τους είτε τους είτε την παραχωρούσε το κράτος, με αντάλλαγμα τη στρατιωτική υπηρεσία και τη φύλαξη της περιοχής που ανήκαν τα κτήματα. Ο θεσμός αυτός βοήθησε την πολεμική ισχύ του κράτους, αλλά από το τέλος του 10ου αιώνα καταργείται. Από εδώ και στο εξής το Βυζάντιο βρίσκεται αναγκασμένο να στηριχτεί σε ξένα μισθοφορικά στρατεύματα. Κι αυτός είναι ένας από τους λόγους που θα το οδηγήσουν στην παρακμή του.

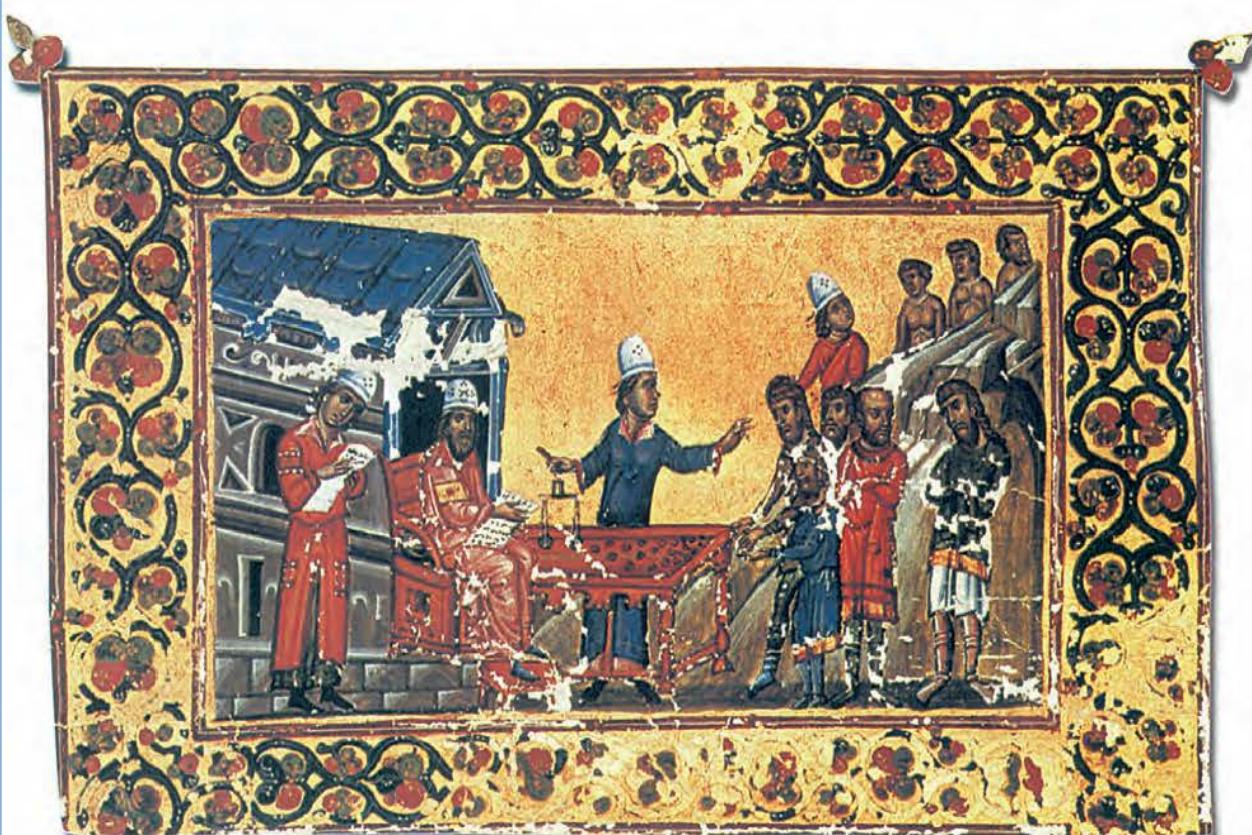
Will Durant, *Παγκόσμιος Ιστορία των Πολιτισμών*

4. Ο μητροπολίτης της Αθήνας γράφει στην Πόλη:

«Εσείς, τρυφεροί της Κωνσταντινουπόλεως πολίτες, δε νοιάζεστε για ό,τι συμβαίνει έξω από τις πύλες των τειχών της πόλης σας. Ουδέποτε επισκεφθήκατε τις μακρινές επαργίες και τις γειτονικές πόλεις να τους διδάξετε ευνομία. Μένετε στην πόλη σας και φροντίζετε την καλοπέρασή σας. Σ' αυτές στέλνετε μόνο τους φορολόγους με δόντια θηρίων. Κι ερημώνονται τα χωριά και οι πόλεις της υπαίθρου από αυτούς κι από άλλους εχθρούς».

Μιχαήλ Χωνιάτης (Μητροπολίτης Αθηνών)

4.a. Βυζαντινός φορολόγος εισπράττει χρήματα από τους οφειλέτες.

(Μικρογραφία από βυζαντινό χειρόγραφο, I. M. Αγ. Αικατερίνης, Σινά)

